

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
woningbouw Veenendaal-oost

15 juli 2003

1356-30

ISBN 90-421-1192-5

Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES.....	2
3. ACHTERGROND, DOEL EN BESLUITVORMING.....	3
3.1 Achtergrond en doel.....	3
3.2 Besluitvorming.....	4
4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN.....	6
4.1 Alternatiefontwikkeling.....	6
4.2 Nulalternatief.....	9
4.3 Meest milieuvriendelijk alternatief.....	9
5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN GEVOLGEN VOOR HET MILIEU	9
5.1 Landschap, archeologie, cultuurhistorie.....	10
5.2 Bodem en water	10
5.3 Ecologie	11
5.4 Woon- en leefomgeving	12
5.4.1 Verkeer en vervoer.....	12
5.4.2 Geluid.....	13
5.4.3 Luchtkwaliteit.....	13
5.4.4 Externe veiligheid.....	14
6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN.....	14
7. LEEMTEN IN INFORMATIE	14
8. EVALUATIEPROGRAMMA	15
9. VORM EN PRESENTATIE	15
10. SAMENVATTING VAN HET MER.....	15

1. INLEIDING

In de interprovinciale structuurvisie Ede-Veenendaal (ISEV) zijn keuzes gemaakt voor nieuwe woongebieden en bedrijventerreinen in de omgeving van Ede en Veenendaal. In het Ontwikkelingsbedrijf Veenendaal-oost C.V. werken de gemeente Veenendaal en Quattro C.V. samen aan de ontwikkeling van het woongebied Veenendaal-oost¹. Veenendaal-oost zal voorzien in 3.000 tot 3.500 woningen plus bijbehorende voorzieningen, 3 ha bedrijven, 4 ha groen en 11 tot 15 ha open water. Om het ontwikkelen van Veenendaal-oost mogelijk te maken, moet het bestemmingsplan worden aangepast.

Bij brief van 13 mei 2003 is de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieueffectrapport². De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Veenendaalse Krant van 14 mei 2003³.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.⁴. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviseer⁵ die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat die in het MER opgenomen moet worden of die nader onderzocht moet worden, zoals informatie over specifieke lokale milieumstandigheden;
- belangrijke vragen en discussiepunten naar voren brengt, bijvoorbeeld over te onderzoeken alternatieven.

De startnotitie geeft voor onderdelen al duidelijk aan wat in het MER aan de orde zal komen. De Commissie richt daarom dit advies op de onderwerpen die in het MER aanvulling behoeven of een andere aanpak dan in de startnotitie is beschreven. Voor alle niet-genoemde onderwerpen kan de in de startnotitie voorgestelde aanpak richtlijn voor het MER zijn.

¹ Het Ontwikkelingsbedrijf Veenendaal-oost C.V. is initiatiefnemer van deze m.e.r. De startnotitie (pagina 6) gaat nog uit van het College van Burgemeester en Wethouders van Veenendaal als initiatiefnemer.

² Zie bijlage 1.

³ Zie bijlage 2.

⁴ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

⁵ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

- Het plangebied van Veenendaal-oost wordt omgeven door gebieden met **landschappelijke en ecologische waarden**. Bovendien is de ontwikkeling van Veenendaal-oost gekoppeld aan de inrichting van een natuurontwikkelingszone ten oosten van het plangebied. Het MER moet daarom duidelijk maken hoe bij de ontwikkeling van Veenendaal-oost (structuurkeuzes, ontwerp randen en verbindingen met de omgeving, te treffen maatregelen) rekening gehouden kan worden met de landschappelijke en ecologische waarden van de omgeving. Voorts dient het MER duidelijkheid te verschaffen over de bestuurlijke waarborgen voor de realisatie van de natuurontwikkelingszone.
- Bovengenoemde omgeving van Veenendaal-oost (met daarin de natuurgebieden De Hel en De Blauwe Hel) is gevoelig voor veranderingen in de **waterhuishouding**. Het MER moet daarom de invloed van de ontwikkeling van Veenendaal-oost op de waterhuishouding van deze gebieden zorgvuldig in beeld brengen.
- **Verkeer**: het plangebied wordt aan twee zijden begrensd door wegen met een aanzienlijke intensiteit, de toekomstige rondweg Veenendaal en rijksweg A12. Het MER dient de consequenties van deze ligging (onder andere verkeersgeluid en luchtkwaliteit in Veenendaal-oost) weer te geven. Ook dient het MER aandacht te besteden aan de ontsluiting van Veenendaal-oost, mede in het licht van de congestie die wordt voorzien voor de rondweg.

De **samenvatting** is een belangrijk onderdeel van het MER voor besluitvormers en insprekers. De samenvatting moet zelfstandig leesbaar zijn voor een brede doelgroep en dient een goede afspiegeling te zijn van de inhoud van het MER.

3. ACHTERGROND, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wet milieubeheer (Wm):

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

3.1 Achtergrond en doel

In de Interprovinciale Structuurvisie Ede-Veenendaal (ISEV) zijn voor de regio Ede-Veenendaal in een m.e.r.-procedure diverse locatiealternatieven ontwikkeld voor de vestiging van nieuwe woningbouw en bedrijvigheid in de regio. Op grond daarvan is gekozen voor een ruimtelijk model (model 3a), dat vervolgens is vastgelegd in de streekplannen van de provincies Gelderland en Utrecht.

Tegen deze achtergrond behoeft het MER geen alternatieve locaties voor de beoogde woningbouw te beschouwen. Wel dient het MER de milieuarargumenten weer te geven die geleid hebben tot de keuze voor woningbouw op de locatie Veenendaal-oost.

Nut, noodzaak en omvang van het woningbouwprogramma zijn eveneens in eerdere besluitvorming op streekplanniveau aan de orde geweest. Ook hiervan dient het MER weer te geven welke milieuarargumenten een rol speelden in de uiteindelijke keuze.

De gemeente Veenendaal en Quattro C.V. hebben voor de ontwikkeling van Veenendaal-oost een samenwerkingsovereenkomst gesloten. Het MER dient weer te geven welke randvoorwaarden voor de ontwikkeling van Veenendaal-oost hieruit voortvloeien, zoals bijvoorbeeld het programma⁶, en welke ruimte dit biedt voor het ontwikkelen van alternatieven.

Uit het voorgaande dient in het MER een concrete en duidelijke omschrijving van het doel (of de doelen) worden afgeleid. Doelen moeten zodanig worden beschreven, dat ze kunnen dienen voor de afbakening van te beschrijven alternatieven. Het MER dient ook de doelen ten aanzien van milieubescherming en -verbetering aan te geven. Passages in de startnotitie over de natuurontwikkelingszone en de milieuambities zijn voor de Commissie aanleiding voor onderstaande opmerkingen.

Natuurontwikkelingszone

In de startnotitie wordt gesteld dat de realisatie van Veenendaal-oost is gekoppeld aan de inrichting van een natuurontwikkelingszone ten oosten van

⁶ Startnotitie pagina 13 tot en met 15.

het plangebied⁷. Het gebied ten oosten van het plangebied behoort echter tot een andere gemeente (Ede) in een andere provincie (Gelderland) en maakt geen deel uit van het vast te stellen bestemmingsplan.

De startnotitie geeft onder andere aan dat een deel van het gebruiksgroen en de regenwaterbuffercapaciteit gerealiseerd moet worden in de natuurontwikkelingszone en dat de natuurontwikkelingszone dient ter beperking van de mogelijke (hydrologische) effecten van Veenendaal-oost⁸. Ook wordt gezegd dat er een financiële relatie is tussen de ontwikkeling van Veenendaal-oost en de natuurontwikkelingszone⁹.

Maak het bovenstaande expliciet in het MER door aan te geven van welke onderdelen van het programma verondersteld wordt dat zij gerealiseerd zullen worden in de zone ten oosten van het plangebied. Geef aan welke bestuurlijke waarborgen er zijn voor de daadwerkelijke realisatie en het duurzaam beheer van deze onderdelen in de zone ten oosten van het plangebied¹⁰.

Ambities

De startnotitie geeft voor diverse onderwerpen een groot aantal ambities¹¹. Voor sommige van deze ambities zullen in het bestemmingsplan bepalende keuzes gedaan moeten worden, voor andere ambities gebeurt dat in een later stadium.

Geef in het MER de selectie van milieuambities die van belang zijn bij besluitvorming op het niveau van het bestemmingsplan¹². De Commissie denkt hierbij aan doelen voor de waterhuishouding, de ecologie en het verkeer in het gebied. Deze milieuambities kunnen dan centraal gesteld worden bij de ontwikkeling van alternatieven en het meest milieuvriendelijke alternatief.

3.2 Besluitvorming

Kort moet worden aangegeven welke randvoorwaarden en uitgangspunten (zoals ruimtelijke beperkingen, grenswaarden emissies) gelden bij dit voorname, onder verwijzing naar de relevante beleidsnota's en wetten¹³. Hierbij dient het MER met name een handzaam samenvattend overzicht te bieden van inhoud, status en consequenties van eerdere gemeentelijke documenten, zoals het Volkshuisvestingsplan Veenendaal (1998), het Structuurplan Duurzaam Veenendaal-oost (1999), het Waterhuishoudingsplan Polderweg-oost en Veenendaal-oost (1998), het Waterstructuurplan Dragonder-oost en Veenendaal-oost (2001), het Groenstructuurplan Veenendaal (2002), het Verkeers-

⁷ Startnotitie pagina 15

⁸ Startnotitie pagina 14-15.

⁹ Startnotitie pagina 19 geeft als ambities: "financiële opbrengsten die voortkomen uit de exploitatie van Veenendaal-oost gebruiken voor de aankoop en inrichting van de natuurontwikkelingszone" en "winst uit de ontwikkeling balkons (extensieve woningbouw) gebruiken voor aankoop/inrichting van de natuurontwikkelingszone".

¹⁰ Zijn er bijvoorbeeld bij de overdracht van grondgebied van Ede naar Veenendaal of op een ander moment afspraken gemaakt? Wat ligt er vast in het streekplan?

¹¹ Startnotitie pagina 18-24.

¹² Het betreft hier zowel milieuambities die randvoorwaarden voor het bestemmingsplan opleveren als milieuambities die beïnvloed worden door keuzes in het bestemmingsplan.

¹³ De provincie Utrecht wijst acht het in haar inspraakreactie raadzaam om – gezien het feit dat de Interprovinciale Structuurvisie Veenendaal reeds in 1992 is opgesteld – aandacht te schenken aan een aantal met name genoemde provinciale beleidskaders. Ook wordt gewezen het binnenkort te verschijnen nieuwe ontwerp-streekplan en het Reconstructieplan Gelderse Vallei.

structuurplan Veenendaal (1998), de Beleidsnota Actief Bodembeheer (2001) en het Milieukwaliteitsplan (2000).

Aangegeven moet worden welke gebieden in de omgeving van het plangebied op grond van milieuaspecten een speciale status in het beleid hebben of krijgen, zoals de natuurkerngebieden De Hel en De Blauwe Hel. De consequenties hiervan voor de ontwikkeling van alternatieven moeten worden aangegeven. Tevens moet beschreven worden welke maatstaven voor de afweging van alternatieven¹⁴ (bijvoorbeeld grens- en streefwaarden) aan het milieubeleid worden ontleend.

De Commissie gaat er vanuit, dat effecten in gevoelige gebieden zoals aangeduid in het Structuurschema Groene Ruimte¹⁵ – De Hel en De Blauwe Hel behoren hiertoe – voorkomen zullen worden door preventieve maatregelen. Als dit niet het geval blijkt te zijn, dan gelden voor deze gebieden de beschermingsformules uit het Structuurschema Groene Ruimte.

Procedure

In het MER dient de procedure voor het vaststellen van het bestemmingsplan door de gemeenteraad van Veenendaal te worden beschreven, zoals in hoofdstuk 7 van de startnotitie reeds is gedaan. Ook moeten in het MER de besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om Veenendaal-oost te realiseren.

Nabijheid A12 en rondweg

Uit het structuurplan blijkt dat een strook van 150 m van de westzijde van het plangebied zich binnen de 50 dB(A)-contour van de rondweg Veenendaal zal bevinden. 650 m van de noordzijde van het plangebied bevindt zich binnen de 50 dB(A)-contour van de A12. Zonder nadere maatregelen kunnen in deze gebieden geen woningen gebouwd worden. Geef in het MER aan welke geluidsmaatregelen voor deze wegen verondersteld worden om woningbouw mogelijk te maken en via welke besluitvorming deze maatregelen gerealiseerd zullen worden.

Watertoets

Voor het voornemen zal een watertoets¹⁶ moeten worden uitgevoerd. De informatie die de waterbeheerder over de randvoorwaarden voor de voorgenoemde activiteit heeft verschaft, dient in het MER te worden besproken¹⁷. Voor het studiegebied is reeds een aantal stukken opgesteld met informatie over de waterhuishouding¹⁸. In het MER dient aan de orde te komen welke eisen, aanbevelingen en knelpunten hierin staan voor de ontwikkelingen in het gebied en voor realisatie van de alternatieven.

¹⁴ Zie ook hoofdstuk 5 van dit advies.

¹⁵ PKB deel 4, blz. 64.

¹⁶ Zie *Bestuurlijke notitie watertoets* en *Handreiking Watertoets*, oktober 2001.

¹⁷ In zijn inspraakreactie (nr. 5) brengt Waterschap Vallei en Eem een aantal correcties aan op de startnotitie: het verhardingspercentage van 38% gaat uit van 3000 woningen en moet gecontroleerd worden als er 3500 woningen worden gebouwd en het oppervlak aan open water (11,3 ha) gaat uit van het toepassen van huishoudwater, zonder huishoudwater dient er 15,2 ha open water te zijn.

¹⁸ Arcadis, *Duurzaam stedelijk waterbeheer Polderweg Oost en Veenendaal Oost, Waterhuishoudingsplan*, Waterschap Vallei en Eem, Gemeente Veenendaal, Waterleidingmaatschappij Midden Nederland, juni 1998; Arcadis, *Waterstructuurplan Dragonder-Oost en Veenendaal-Oost*, Gemeente Veenendaal, Waterschap Vallei en Eem, Hydron Midden Nederland en Quattro, mei 2001.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen, en de motivering van de keuze voor de in beschouwing genomen alternatieven."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

De voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu.

De keuze van de alternatieven moet worden gemotiveerd. In het MER zijn vooral de milieuargumenten voor deze keuze van belang. Voor onderlinge vergelijking moeten de milieueffecten van de alternatieven volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau worden beschreven. Beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief is verplicht.

4.1 Alternatiefontwikkeling

Voor Veenendaal-oost is reeds een structuurplan¹⁹ opgesteld. Hierin is sprake van blokvormige gebieden voor wonen, werken en voorzieningen, gestructureerd door een raamwerk van groene en natte linten.

In het structuurplan is al in veel opzichten rekening gehouden met de milieugevolgen van Veenendaal-oost en is ook ruim aandacht besteed aan het verwezenlijken van milieuambities. Daarnaast is er een waterstructuurplan waarin reeds structuren zijn vastgelegd.

De Commissie adviseert in het MER de (milieu)argumenten te geven die in het structuurplan en waterstructuurplan hebben geleid tot de keuze voor het raamwerk. Dit geldt onder andere voor:

- de keuze voor ligging van de waterlopen in het gebied en hun onderlinge verbindingen;
- de keuze voor de ligging van de groene linten;
- de keuzes voor de verkeersontsluiting van de wijk met daarbij de keuze om niet te voorzien in een doorgaande weg tussen het noordelijke en zuidelijke deel van de wijk.

De startnotitie stelt voor om in het MER de alternatieven te richten op de invulling van het raamwerk. In de alternatieven tuinstad-oost, tuinwijk-oost en tuindorp-oost wordt het ruimtegebruik binnen de blokken gevarieerd, van relatief veel openbaar groen en compacte bebouwing in tuinstad-oost tot verhoudingsgewijs weinig openbaar groen en bebouwing in lage dichtheden in tuindorp-oost. De Commissie kan zich vinden in deze alternatiefontwikkeling. Bij het vormgeven van elk van de alternatieven dient dan echter wel voor onderstaande onderwerpen onderzocht te worden welke optimalisaties nog mo-

¹⁹ Structuurplan Duurzaam Veenendaal-oost, Gemeente Veenendaal, 1999.

gelijk zijn. Deze optimalisaties moeten passen bij het schaal- en abstractieniveau van een (globaal) bestemmingsplan.

Het voorkeursalternatief zal bestaan uit een mengvorm van tuinstad-oost, tuinwijk-oost en tuindorp-oost²⁰. Om deze mengvorm te kunnen maken, moet informatie beschikbaar zijn over:

- *proportionaliteit*: de verhouding waarin de woonmilieus tuinstad, tuinwijk en tuindorp in Veenendaal-oost vanuit milieuoogpunt het best gemengd kunnen worden²¹;
- *locatie*: welke delen van Veenendaal-oost zich vanuit milieuoogpunt het best lenen voor welk woonmilieu.

De beschrijving van de alternatieven en de onderlinge vergelijking op basis van de effectbeschrijving dienen zodanig opgezet te zijn, dat zij deze informatie over proportionaliteit en locatie kunnen leveren.

In de startnotitie wordt gevraagd om suggesties voor thematische alternatieven. De Commissie adviseert om geen thematische alternatieven te ontwikkelen, maar de thema's onder te brengen bij onderstaande optimalisatieonderwerpen en/of extra aandacht te geven in het meest milieuvriendelijke alternatief.

Optimalisatieonderwerpen

Bij het vormgeven van elk van de alternatieven moet in het MER voor onderstaande onderwerpen onderzocht worden in hoeverre optimalisatie mogelijk is.

Water

- Het af te voeren kwelwater een nuttige bestemming geven, bijvoorbeeld als waterbuffer (vervanging/verdringing voedselrijk oppervlaktewater) rond het zuidelijke deel van de natuurontwikkelingszone (met matige kwel) of levering van B-water aan industrie²²;
- het zo veel mogelijk voorkomen van grondwateroverlast;
- het aftoppen van de piekafvoeren naar de Grift, het voorkomen van zeer ondiepe grondwaterstanden en het verminderen van het uitzakken van de grondwaterstand in droge tijden, bijvoorbeeld door wadi-drainage;
- het ontwikkelen van een schoon stedelijk watersysteem.

Natuur en ecologie

- Het verminderen van lichthinder van Veenendaal-oost op het omliggende gebied;
- het ontwikkelen van de ecologische waarden van het groen dat aan de rand van de wijk ligt.

Landschap

- Het plangebied goed aansluiten op het omliggende gebied door een goede vormgeving van de rander²³.

²⁰ De startnotie noemt op pagina 28 daarvoor enkele modellen.

²¹ Rekening houdend met een totaal aantal te bouwen woningen van 3.000 tot 3.500.

²² Genoemd in het Waterstructuurplan.

²³ Bijvoorbeeld door bij het bepalen van de hoogte van gebouwen aan de randen rekening te houden met het landschappelijke effect.

Verkeer

- Bij het bepalen van de plaats voor woningen zoveel mogelijk rekening houden met de ligging van geluids-, luchtkwaliteits- en risicocontouren van de rondweg Veenendaal en rijksweg A12;
- het zo veel mogelijk vermijden van congestie en sluipverkeer in de wijk als gevolg van congestie op de rondweg; motiveer daarbij locatie en aantal van de aansluitingen van Veenendaal-oost op de rondweg;
- het beïnvloeden van de modal split, onder andere via de infrastructuur voor fiets en openbaar vervoer en via voorzieningen in het plangebied zelf;
- het vergroten van de verkeersveiligheid.

Bodem

- Het hergebruiken van de vrijkomende grond volgens een zo hoog mogelijke positie in de voorkeursvolgorde uit de gemeentelijke Beleidsnota Actief Bodembeheer²⁴.

Overige milieuaspecten

Ga na in hoeverre in de alternatieven ruimte gecreëerd kan worden voor onderstaande ambities, dan wel op welke wijze belemmeringen voor deze ambities uit de weg geruimd kunnen worden. Ook hiervoor geldt dat vooral gekeken moet worden naar aspecten waarvoor op het niveau van het bestemmingsplan bepalende keuzes gemaakt worden²⁵.

energie: zoveel mogelijk zongericht verkavelen; toepassing van warmtedistributie²⁶;

duurzaam bouwen: het realiseren van het Nationale Pakket Duurzame Stedenbouw²⁷;

afval: realisatie van ondergrondse inzamelvoorzieningen;

veiligheid: bevorderen van een overzichtelijke en verzorgde openbare ruimte, rekening houden met hulpdiensten;

flexibiliteit: het inbouwen van flexibiliteit maakt het mogelijk in te spelen op onzekerheden en veranderingen op de woningmarkt²⁸; ook de in de startnotitie genoemde levensloopbestendigheid kan in het kader van de flexibiliteit beschouwd worden.

Aanlegfase

Het MER dient de aanlegfase van Veenendaal-oost separaat te beschrijven. Hierbij zijn aandachtspunten:

- de wijze van ophogen en bouwrijp maken van het terrein en mogelijke varianten daarin;
- herkomst van het ophoogzand;
- maatregelen om eventuele te handhaven groenelementen in het plangebied tijdens de aanlegfase te beschermen.

²⁴ Zie startnotitie pagina 20.

²⁵ Naar mening van de Commissie is de startnotitie hierin nog onvoldoende selectief.

²⁶ De (economische) mogelijkheden voor warmtedistributie worden mede bepaald door de bebouwingsdichtheid.

²⁷ In inspraakreactie nr. 8 (Rijkswaterstaat, directie Utrecht) wordt erop gewezen dat de principes van duurzaam bouwen zich ook uitstrekken tot civiel-technische werken.

²⁸ Een voorbeeld: het is denkbaar dat de extensieve woningbouw op de zogeheten balkons moeilijk verkoopbaar blijkt. Zowel afzien van deze woningen als een intensivering levert ander milieueffecten op in het direct eraanstaande gebied. Iets soortgelijks geldt voor het totale aantal te realiseren woningen.

4.2 Nulalternatief

Als het mogelijk is om de doelen van de initiatiefnemer te realiseren zonder dat de voorgenomen activiteit – of een vergelijkbare activiteit – wordt uitgevoerd, is er een reëel nulalternatief. Naar de mening van de Commissie is er geen reëel nulalternatief. Volstaan kan worden met het beschrijven van de huidige situatie plus de autonome ontwikkelingen als referentie bij de vergelijking van alternatieven.

4.3 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) moet uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu en binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen. Het verwachte draagvlak of een eerder vastgelegd budget mogen geen argumenten zijn om oplossingsrichtingen met belangrijke milieuvoordelen buiten beschouwing te laten bij de ontwikkeling van een mma.

Het meest milieuvriendelijke alternatief kan worden ontwikkeld met de kennis die opgedaan is in het optimalisatieproces. De Commissie adviseert daarom om het meest milieuvriendelijke alternatief te ontwikkelen nadat voor de alternatieven de optimalisatie is doorlopen. Voor het mma kan uitgegaan worden van een combinatie van de reeds onderzochte alternatieven. Voor deze combinatie vinden optimalisaties plaats op bovengenoemde optimalisatieonderwerpen. Het mma gaat daardoor verder dan het nemen van mitigerende en compenserende maatregelen voor negatieve milieueffecten: in het mma wordt ook in kaart gebracht hoe zo veel mogelijk positieve effecten kunnen worden bereikt door maximaal rekening te houden met de optimalisatieonderwerpen.

5. **BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN GEVOLGEN VOOR HET MILIEU**

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

Referentie

De bestaande toestand van het milieu in het studiegebied, inclusief de autonome ontwikkeling hiervan, moet worden beschreven als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de autonome ontwikkeling verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of een van de alternatieven wordt gerealiseerd. Bij deze beschrijving moet het MER uitgaan van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen besluiten over nieuwe activiteiten. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld andere ontwikkelingen

die voorzien zijn in de interprovinciale structuurvisie Ede-Veenendaal (ISEV) of initiatieven van de gemeenten Ede of Veenendaal.

Studiegebied

Het studiegebied moet op kaart worden aangegeven en omvat de locatie en de omgeving daarvan, voor zover daar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Per milieuaspect (lucht, bodem, water, enz.) kan de omvang van het studiegebied verschillen. Tevens moet op kaart een overzicht worden gegeven van de in het studiegebied gelegen gevoelige gebieden en objecten.

De startnotitie definieert als het voor geluid relevante studiegebied alle wegen waarvoor de intensiteit meer dan 30% toeneemt, dan wel meer dan 20% afneemt.

Gezien de huidige ligging van de geluidscontouren adviseert de Commissie om de rondweg Veenendaal en rijksweg A12 in ieder geval in het MER op te nemen²⁹.

Voor de ecologische en wateraspecten omvat het studiegebied de hydrologisch beïnvloedbare dan wel nabijgelegen gebieden van De Hel en Bennekomse Meent, en het op het grondgebied van de gemeente Ede gelegen recreatief uitloopgebied en de gezamenlijk door Ede en Veenendaal te ontwikkelen natuurontwikkelingszone.

5.1 Landschap, archeologie, cultuurhistorie

De startnotitie geeft aan dat het beeld van het plangebied, gezien vanuit het buitengebied zal wijzigen, onder andere door hoge bebouwingsvormen. Beschrijf in het MER het aanzicht van Veenendaal-oost vanuit relevante waarnemingspunten in de omgeving, rekening houdend met de bebouwingshoogten. Met name het aanzicht van de oost- en zuidrand van Veenendaal-oost zijn relevant. Bij voorkeur verduidelijken visualisaties (schetsen of montagefoto's) op ooghoogte de beschrijving.

Beschrijf in het MER het uiterlijk van de Dragonderweg en de balkons³⁰. Geef in het MER de zichtlijnen op kaart aan en beschrijf ze zowel vanuit de wijk als vanuit het omliggende gebied.

Voor archeologie en cultuurhistorie kan de aanpak van de startnotitie worden gevolgd.

5.2 Bodem en water

De Commissie merkt op dat in het Waterstructuurplan en het Waterhuishoudingsplan al de nodige informatie over bodem- en wateraspecten is opgenomen. In het MER dient deze toegespitst te worden op Veenendaal-oost.

Geef in het MER een beschrijving van de huidige toestand van de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater.

Beschrijf voor *bodem en grondwater*:

- de lokale bodem- en geohydrologische opbouw;

²⁹ Dit wordt ook bepleit door Rijkswaterstaat, directie Utrecht (inspraakreactie nr. 8).

³⁰ De balkons zijn de twee rechthoekige uitstulpingen aan de oostzijde van het plangebied.

- de locatie en aard van eventuele bodemverontreinigingen;
- grondwaterstromingen in regionaal perspectief en lokaal de grondwaterstanden en fluctuaties.

Voor het *oppervlaktewater* omvat de beschrijving ten minste:

- een weergave op kaart van het watersysteem, de stromingsrichtingen, locatie van gemalen, in- en uitlaten, de waterrelaties met de omgeving en de waterberging;
- eventuele knelpunten in het waterbeheer;
- de waterkwaliteit van het gebied en de kwaliteit van de waterbodems.

Het MER dient de gevolgen van de alternatieven voor bodem, grondwater en oppervlaktewater weer te geven.

Voor *bodem en grondwater* houdt dit in:

- de locatie en aard van resterende bodemverontreinigingen;
- een overzicht van wijzigingen in grondwaterstanden en fluctuaties daarin, en de consequenties daarvan voor regionale grondwaterstromingen;
- de resulterende kwelsituatie in het omliggende gebied, met name de natuurontwikkelingszone, de Blauwe Hel en De Hel.

Geef voor *oppervlaktewater* aan:

- de kwaliteit van het oppervlaktewater in relatie tot het maximaal toelaatbare risico (MTR) en streefwaarden uit de Vierde Nota Waterhuishouding;
- het gerealiseerde oppervlak open water ten behoeve van de trits 'vasthouden, bergen en afvoeren' van de Commissie Waterbeheer 21^e eeuw;
- de mate waarin voldaan wordt aan de wateropgave voor het deelstroomgebied Vallei en Eem (regionale bergingsfunctie Binnenveld)³¹;
- hoe het peilbeheer gevoerd gaat worden en hoe zich dat vertaalt in de waterstanden en de uit- en inlaatbehoefte;
- het vasthouden van water tegen te snelle afvoer³² en ter bestrijding van verdroging van natuur.

Aanlegfase

Ga in het MER separaat in op effecten tijdens de aanlegfase, zoals tijdelijke beïnvloeding van de waterhuishouding.

5.3 Ecologie

Geef bij de beschrijving van de bestaande milieutoestand, de autonome milieuentwikkeling en de milieueffecten de relaties aan tussen de systemen van bodemopbouw, grondwater en oppervlaktewater en het ecologische systeem, dit alles toegespitst op de ecologisch kwetsbare gebieden.

Soortenbescherming

Nagegaan zal moeten worden of de voorgenomen activiteit zal leiden tot in de Flora- en faunawet genoemde verboden gedragingen. Indien dat het geval is, zal een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet moeten worden aangevraagd. Voor een dergelijke ontheffingsverzoek dient een inven-

³¹ Zowel Rijkswaterstaat directie Utrecht (inspraakreactie nr. 8) als de Natuur en Milieufederatie Utrecht (nr. 9) wijzen in dit kader op de stroomgebiedsvisie Gelderse Vallei.

³² Geef daartoe aan wat er gebeurt als een maatgevende bui optreedt bij reeds hoge waterstanden in het gebied.

tarisatie van alle in het gebied voorkomende soorten te worden gemaakt. In het MER kan worden volstaan met het aangeven van de gevolgen voor de doelsoorten van het natuurbeleid, of een gemotiveerde selectie van de belangrijkste voorkomende soorten. In bijlage 5 wordt aangegeven waaraan gedacht kan worden bij het beschrijven van de gevolgen voor de soorten.

Natuurontwikkeling

Uit het rapport *Natuurontwikkelingszone Ede-Veenendaal* blijkt dat bij het ontwikkelen van de natuurontwikkelingszone de natuurdoeltypenaanpak³³ gevolgd wordt. Sluit in het MER hierbij aan door voor de natuurontwikkelingszone – en mogelijk andere delen van het studiegebied met belangrijke natuurwaarden of -potenties – de randvoorwaarden (zowel abiotische als biotische) te geven, die nodig zijn voor het behoud of de ontwikkeling van de beoogde natuur.

In de effectbeschrijving kan vervolgens de verandering die naar verwachting zal gaan optreden in de benoemde randvoorwaarden worden aangegeven. Daarmee wordt duidelijk welke veranderingen er optreden in de mogelijkheden om de beoogde natuur te kunnen realiseren.

5.4 Woon- en leefomgeving

De Commissie adviseert in het beoordelingskader het thema 'kwaliteit woon- en leefomgeving' op te nemen. Deze kwaliteit wordt bepaald door de cumulatie van:

- verkeersoverlast, verkeersveiligheid, bereikbaarheid, barrièrewerking;
- geluidhinder, vermindering luchtkwaliteit, externe veiligheid als gevolg van de aanwezigheid van de rondweg en de A12;
- voorzieningenniveau;
- sociale veiligheid en ruimtelijke kwaliteit (levendigheid, visuele hinder, kwaliteit van openbare ruimte, groen en water);
- verlies of toename van recreatiegebied of recreatieve routes.

Het gaat hierbij primair om de leefomgeving binnen de locatie. Verkeer en vervoer, geluid, luchtkwaliteit en externe veiligheid zijn hieronder nader uitgewerkt.

5.4.1 Verkeer en vervoer

Geef in het MER:

- voor het gehele studiegebied: de verwachte intensiteiten op de wegen en de knooppunten in het studiegebied;
- voor wegen in het plangebied bovendien: de congestiekans en het sluipverkeer;
- de mate waarin in de verwachte parkeervraag wordt voorzien;
- de mate waarin het openbaar vervoer een aantrekkelijk alternatief voor de auto is en hoe dit de vervoerswijzekeuze beïnvloedt;

³³ Gerefereerd wordt aan het rapport *Ecosystemen in Nederland* van het ministerie van LNV, dat met het *Handboek Natuurdoeltypen in Nederland* en het rapport *Natuurgericht milieubeleid* een drieluik vormt.

- de veiligheid en het comfort van de fietsverbindingen en de aansluiting op het fietsroutenetwerk van zowel de bebouwde kom van Veenendaal als het onbebouwde gebied om Veenendaal-oost; de invloed op de vervoerwijze-keuze daarvan.

5.4.2 Geluid

Verkeer is naar verwachting de belangrijkste bron van geluid. De Commissie gaat ervan uit dat de geluidsproductie van de in Veenendaal-oost te vestigen bedrijven zodanig laag is, dat die verwaarloosbaar is. Indien deze geluidsproductie niet verwaarloosbaar is, dient het MER dit aan te geven.

In het MER moeten de equivalente geluidsniveaus (L_{Aeq}) en de piekniveaus in de dag-, avond- en nachtperiode ter hoogte van geluidgevoelige bestemmingen worden aangegeven³⁴. Daarbij moeten de deelbijdragen van de oorzakelijke geluidsbronnen ook worden gespecificeerd.

Geef op kaart de geluidscontouren van de A12 en de rondweg Veenendaal in stappen van 5 dB(A), bijvoorbeeld 40, 45, 50, 55 en 60 dB(A). Geef inzicht in het aantal gehinderden per alternatief op basis van het aantal woningen binnen deze contouren.

Aanlegfase

Ga in het MER separaat in op geluidhinder tijdens de aanlegfase, bijvoorbeeld als gevolg van bouwwerkzaamheden en het bouwverkeer.

5.4.3 Luchtkwaliteit

Vanwege de te verwachten hoge verkeersintensiteiten op de rondweg Veenendaal en rijksweg A12 is volgens de Commissie een kwantitatieve benadering van de luchtkwaliteit op zijn plaats³⁵. De beoordeling van de concentraties aan luchtverontreinigende stoffen moet plaatsvinden aan de hand van grenswaarden voor de immissies van NO₂ en fijn stof (PM₁₀). De hieronder genoemde normen zijn afkomstig van vigerende regelgeving, gebaseerd op Europese richtlijnen. Voor deze stoffen moet:

- op kaart worden aangegeven waar de jaargemiddelde grenswaarde van 40 µg/m³ wordt overschreden. Ook de hoogste waarde binnen dit gebied moet worden aangegeven, zowel voor NO₂ als voor fijn stof;
- op kaart worden aangegeven waar de jaargemiddelde concentratie van 30 µg/m³ wordt overschreden (alleen voor PM₁₀)³⁶;
- het aantal woningen en gevoelige bestemmingen (voor PM₁₀), dan wel het totaal oppervlak bebouwd gebied (voor NO₂) dat zich bevindt in het gebied waar de overschrijdingen plaatsvinden, worden aangegeven.

Geadviseerd wordt in het MER in algemene zin de relatie tussen fijn stof (PM₁₀) en gezondheid te beschrijven.

³⁴ De berekeningen dienen te geschieden conform de Handleiding meten en rekenen industrielawaai, rapport IL-HR-13-01 (maart 1981) uit de ICG-reeks.

³⁵ De startnotitie gaat op pagina 35 uit van een kwalitatieve benadering in het MER 'gezien de hoeveelheid extra verkeer'.

³⁶ Dit als indicator voor het daggemiddelde en in plaats van de daggemiddeld PM₁₀-norm van 50 µg/m³ die in 2005 niet meer dan 35 werkdagen per jaar overschreden mag worden.

5.4.4 Externe veiligheid

Geef de 10^{-6} -risicocontour van het plaatsgebonden risico ten gevolge van het vervoer van gevaarlijke stoffen over de rondweg Veenendaal en rijksweg A12, wanneer deze delen van het plangebied bestrijkt. Beschrijf in dat geval ook de aard en omvang van het vervoer van gevaarlijke stoffen over deze wegen.

6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, beveelt de Commissie aan een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven, en hierin ook de financiële relatie met de natuurontwikkelingszone te betrekken.

7. LEEMTEN IN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieueffecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieuinformatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

8. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

De gemeente Veenendaal moet bij het vaststellen van het bestemmingsplan aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat de gemeente Veenendaal in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geeft, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

9. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

10. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het mma;
- belangrijke leemten in kennis.